

SZILÁNKOK A FELSŐFOKÚ PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI OKTATÁSRÓL

Mit is tanuljanak ma a jövő bankárai és számvitelesei?

Lantos Csaba – Lukács János – Száz János¹

ABSZTRAKT

A pénzügyi kultúra része az is, hogy milyen legyen a jövő felsőfokú pénzügyi oktatása. Cikkünk fő kérdése az, hogy mit is tanuljanak a jövő bankárai, számvitelesei, könyvvizsgálói ahhoz, hogy növeljék a szakma presztízsét, megőrizzék diplomájuk magas ár/érték arányát, a kedvező elhelyezkedési esélyüket. A demográfiai szorításban és a külföld által támasztott verseny mellett sokkal intenzívebb belföldi versenyre kell minden intézménynek felkészülnie. Ez a „globális” kép természetesen valóságos szűkített területünkön is: a felsőfokú pénzügyi oktatási területen is el kell döntenie minden intézménynek, hogy merre keresi a helyét, milyen stratégiát választ. Cikkünkben a múltat is felidézve olyan szempontokat vetünk fel, amelyeket fontosnak tartunk a jövőre vonatkozó döntéseknél figyelembe venni.

JEL-kód: A20

Kulcsszavak: felsőfokú pénzügyi oktatás, számviteli képzés, valószínűségi számítás

1. MÚLTIDÉZÉS

A cikkünk alcímében feltett kérdésre adott jó válaszhoz tudni kellene, hogy miként is fest majd 20–30 év múlva a bankszakma, a biztosítások piaca... és általában az üzleti élet..., mi újat hoz majd az egyre inkább nemzetközivé váló szabályozás, az informatika, milyen új pénzügyi termékekkel rukkol majd elő... a pénzügyi szektor. Ezt persze lehetetlenség most megjósolni. Ugyanakkor a jelenlegi egyetemi tananyagok – akarva-akaratlanul – azért tartalmaznak egyfajta implicit választ erre a kérdésre.

---

¹ *Lantos Csaba* közgazdász, szociológus.

Lukács János egyetemi tanár, Számviteli Tanszék, BCE. E-mail: janos.lukacs@uni-corvinus.hu.

Száz János egyetemi tanár, Pénzügy Tanszék, Budapesti Corvinus egyetem. E-mail: janos.szaz@uni-corvinus.hu.

Ha pontos választ nem is lehet adni, de nem árt időről időre eltöprengeni rajta. Egyfelől bizonyos tendenciák elég valószínűek (például még nagyobb szerepet kap majd a digitalizáció, nem csökkennek a kockázatok, még változatosabbak lesznek a kockázatkezelés eszközei, jönnek a zöld pénzügyek, az ESG, már itt van a big data, a blockchain, a mesterséges intelligencia és az erre épülő vállalkozások ezrei stb.), másfelől régebben sem lehetett előre látni a jövőt, de voltak jól megfogalmazott elvárások és célok a gazdasági felsőoktatást illetően. **Emiatt a jövőről való töprengéseinket a múlt felidézésével kezdjük.**

A magyar oktatásügy az évszázadok alatt alakult ki, a világnak számos kiemelkedő tudóst és találmányt adott. Elődeink a kontinentális európai tradíciókra építkezve egy igen fejlett, minden társadalmi réteg számára megfelelő közoktatási rendszert hoztak létre és működtettek a 20. század első felében. Bár nem adott elegendő szabadságot, viszont egészséges szemléletmódot tanított a felnövekvő generációknak (értsd: munkára nevelt). Ez a szellemiség még a késői szocializmusra, a hetvenes-nyolcvanas évekre is fennmaradt, így folytatódott a viszonylag minőségi elitképzés a gimnáziumok egy részében és a tudományegyetemen.

Ugyanakkor egy adott évfolyam csekély hányadát – körülbelül 10 százalékát – vették fel a felsőoktatási rendszerbe. Ebben az időszakban még jól elkülönült az egyetemi és a főiskolai szint. A szűk összdipomások száma azonban nem felelt már meg a 80-as évek posztindusztriális világának sem, ezért a rendszerváltással egyértelmű döntés született arról, hogy rövid időn belül fel kell zárkóznunk a fejlett világhoz a tekintetben (is), hogy legalább egy adott évfolyam 30 százaléka bekerüljön a felsőoktatásba. Ez a voluntarista társadalompolitikai elvadás úgy valósult meg, hogy az elitképzés színvonala graduálisan és sajnos folyamatosan csökkent. A főiskolákat átnevezték egyetemekké, a korábbi főigazgatók így váltak rektorokká, de ettől a színvonaluk – tisztelet a kevés kivételnek – nem emelkedett. A normatív fejkvótarendszer arra ösztönözte az összes egyetemet, hogy minél több hallgatót vegyenek fel (tekintet nélkül arra, hogy később mire is lesznek használhatók a diplomák). A félreértelmezett demokrácia jegyében leszállították a követelményeket, és a hallgatók egy része ennek megfelelően alkalmazkodott is ehhez a rendszerhez. Politikai súlyt kaptak a hallgatói szervezetek – megint csak a színvonalas, nívós elvárásrendszer érvényesíthetőségének rovására. Az akkreditációs rendszer konzervatív bürokratizmusa pedig lelassította az adaptációt – a változó követelményekhez való gyors alkalmazkodás képességét.

Azzal, hogy megszűntek az elitegyetemek, valójában egy nivelláció ment végbe: az egyetemek lefelé csúsztak, míg a korábban jó gyakorlati képzést nyújtó főiskolák megkíséreltek felfelé kapaszkodni. Ma már mindent egyetemnek hívnak, függetlenül a színvonalától, az ott elnyert diploma valós értékétől. A legtöbb új egyetem elnevezéséből szerénységből vagy nem véletlenül lemaradt a „tudomány” jelző.

Ugyanakkor a középiskolát végzettek számára kinyílt a világ. Lehetővé vált, hogy – tömegesen – külföldi egyetemeken tanuljanak. És bizony sokan élnek is ezzel, a felsőoktatásba bekapcsolódók mintegy 6 százaléka a határokon kívül folytatja a tanulmányait.

Természetesen nem egyenletesen oszlik el egy adott évfolyamban az, hogy kik mennek külföldi egyetemekre. Ez részben anyagi kérdés: a családok milyen pénzügyi terheket tudnak vállalni. (A nyugaton kiterjedt diákhitel igénybevétele természetesen szélesíti azok körét, akik számára ez reális lehetőség, ám így is megkockáztatjuk, hogy minimum középosztálybeli családból származhat az a fiatal, aki ezt vállalja.)

És a demográfia sem nekünk dolgozik. A következő évtizedekben várhatóan tovább csökken országunk lakossága. Ma 2,2 millió szülőképes korú nő él hazánkban, ez a demográfusok előrejelzése szerint 2050-re 1,6 millió főre fog csökkenni! Az elmúlt tíz évben sikerült ugyan megfordítani a termékenységi ráta alakulását 1,27-ről 1,55-re, ami szép eredmény, de a népesség stabilizálódásához 2,1-es mutatóra lenne szükség. Mindezek eredőjeként fokozatosan egyre kisebb hazai létszámú évfolyamokra számíthatunk. Vagy növelnünk kell a külföldi hallgatók számát, vagy bizony összességben húznunk a takarót. Ma 290 ezer hallgató folytat (különböző tanrendű képzésekben) felsőoktatási tanulmányokat. Ebből 38 ezer külföldi, azaz a hallgatók 13 százaléka.

Ami az elmúlt harminc-negyven évet illeti, nem sok szégyenkeznivalónk van a régióinkban a pénzügyi oktatás területén. Már a 70-es, 80-as években elkezdődött a közgazdasági Nobel-díjasok műveinek magyarra fordítása a KJK nevezetes sorozatában. A 90-es években beépültek a nemzetközi pénzügyi alaptankönyvek a Közgáz és több egyetem oktatási anyagába (*Brealey–Myers, Bodie–Kane–Marcus, Hull, Damodaran* stb.). Cserediákjaink jól teljesítenek külföldön. Legjobb hallgatóink kitűnő eredménnyel végezték a világ legjobb egyetemeinek (Princeton, Harvard, Berkeley stb.) PhD-programját. Kevesen tudják, hogy az európai bankfelügyelet korábbi első számú vezetője egykori közgázos diák. Az Apple kötvény portfóliójának kezelője is a Közgázon tanulta ki a kötvények rejtelmét. A példákat szerencsére hosszan lehetne folytatni.

A nemzetközi banki és befektetéselemzői diplomák (CFA, EFFAS, CIIA stb.) is Magyarországon honosodtak meg először az egykori kelet-európai blokkból. Itt alakult a régió első Bankárképző Központja és első tőzsdéje, a hozzá kapcsolódó oktatási és vizsgarendszerrel.

Az sem jelentett hátrányt, hogy az oktatás nagy része magyarul folyt és folyik, hiszen a tananyag részét képező cikkek, tanulmányok sok esetben angol nyelvűek, és ez a hallgatók többségének már nemigen okoz gondot. Ha vannak nyelvi

gondok, akkor az nem az angollal, hanem a programozási nyelvekkel, illetve a **matematikával kapcsolatosak, ami Galilei szerint a természet nyelve.**

De közben gyorsan változik maga a világ is, amivel igyekszünk lépést tartani. Az informatikának köszönhetően a pénz fizetési funkciója is nagyot változott a váltó és a csekkek világához képest. Nemcsak a bankkártyákra gondolunk, hanem új fejleményként a kriptodevizák technológiájára, a tőzsdei elszámolások felgyorsulására is.

2. VÁLTOZÁSOK A KOCKÁZATKEZELÉSBEN ÉS A SZÁMVITELBEN

Mire van szüksége a jövőbeni számviteli-pénzügyi elemzőknek? Bizonyára sok mindenre, de ha lehet hinni annak a megállapításnak, hogy korunkban a folyamatok összetettebbek és bizonytalanabbak lettek, akkor a következőkre mindenképpen:

- a) több tényező kapcsolatát, együttes alakulását leíró módszertani eszközök;
- b) a kockázatkezelésben való jártasság, főként a bizonytalan változások együttes hatásának a felmérése;
- c) megfelelő rutin annak a vizsgálatában, hogy ha megváltozik valami (pl. egy termelési tényező mennyisége), akkor annak milyen tovagyűrűző hatásai vannak térben és időben.

Az a) problémakörhöz kellene a **mátrixszámítás**, ami az elmúlt években szinte teljesen kikopott az oktatásból. A b)-hez kellene a **valószínűségszámítás** (ez is jóval kevesebb ma, mint húsz-harminc éve), a c)-hez pedig a **matematikai analízis**, ezen belül is kiemelten a differencia és differenciálegyenletek. Már ha hinni lehet azoknak az állításoknak, hogy minden mozog, változik, akkor kellene ismerni az ezek leírására, kvantitatív kezelésére szolgáló eszközöket.

És van még egy: az, ami már jó ideje elszivárgott a gazdasági felsőoktatásunkból, tudatában lenni a **bizonyítások fontosságának**.

Talán épp ezért volt geometria is a 70 évvel ezelőtti számvitel szakos diákok curriculumában. Biztos nem azért, mintha a hasonló háromszögek segítenének eldönteni, hogy egy könyvelendő tételt hová is kell lekönyvelni. Ahhoz kellett, amihez ma is kell a gimnáziumban: hogyan győződjünk meg a gondolatunk igaz vagy hamis voltáról. Van különbség a meggyőzés (tárgyalási stratégiák) és a meggyőződés között. Természetesen önmagában a képletek használata nem biztosítéka a gondolatmenet helyességének. Nemegyszer sajnos csupán az elgondolás sekélyességét próbálja palástolni.

1494-ben jelent meg *Luca Pacioli* (1445–1517) „*Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita*” című könyve, amelyben az alábbi problémát ismerteti:

Ketten játszanak fej vagy írást. Az nyeri az induláskor kettejük által összeadott pénzt, aki először dob 6-szor fejet. A játék 5:3-as állásnál félbeszakad. Hogyan kell méltányosan felosztani az összeget?

- A Pacioli által adott válasz: **5:3**. Itt a múltbeli tények számítanak, ez jellemzi a hagyományos számviteli és jogi felfogást.
- A *Pascal* (1623–1662) és *Fermat* (1607–1665) által 1654-ben által adott válasz: **7:1**.

E válaszban a jövő esélyei számítanak: amint a mai világ pénzügyi kockázatkezelőinek mindennapi munkájában is. Azért ennyi a helyes arány, mert a hátrányban levő játékosnak mind a három egymást követő alkalommal nyernie kell ahhoz, hogy övé legyen a pénz. Ennek az esélye $(1/2)^3 = 1/8$.

Keresve sem lehetne jobb feladatot találni annak a dilemmának az illusztrálására, hogy a számvitel a múltbeli tények rögzítésénél és elemzésénél ér-e véget. Napjaink válasza, hogy korántsem. Akkor miért van az, hogy az egyetemen a leendő közgazdászoknál a valószínűségszámítás stúdiuma pár hétre zsugorodott? Az analízis, lineáris algebra, valószínűségszámítás együtt tesz ki két rövidke félévet. Ötven éven át ezek mindenki számára kötelező, önálló tárgyak voltak.

Ezen a téren komoly hagyományok kezdenek szertefoszlni. *Jordán Károly* 1920-ban kezdett valószínűségszámítást tanítani a Királyi József Műegyetemen (ami 1934-től Magyar királyi József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem). Gazdasági képzésben, önálló tantárgyként ez akkor egyedülálló volt egész Európában.

A pénzügyi kockázatok feltárásában és elemzésében egyre jobban összefonódik a számvitel a pénzügy, a statisztika (ökonometria, adatelemzés) és a matematika. Erre később részletesen visszatérünk még.

Arra a kérdésre keresve a választ, hogy vajon ki volt az első történelmi személy, akinek tudjuk a nevét, a legtöbbször egy nagy uralkodóra, hadvezérré vagy főpapra gondolnak. Pedig egy kis „könyvelő” volt, aki az i. e. 4. évezred fordulóján az ókori sumér Uruk városában az árpa termeléséért és tárolásáért volt felelős, és akinek rebus aláírása („*Kushim*”) olvasható egy kereskedelmi tranzakciót részletező agyagtáblán.

Ezzel is bizonyított, hogy a számvitel eredete több ezer éves múltra nyúlik vissza, a kereskedőket könyvek vezetésére kötelezték *Salamon* király és később a római császárok is. *Arisztotelész*től azt olvashatjuk, hogy az elszámolások elmaradása halálbüntetéssel járt.

A könyvvitelről az irodalomban *Goethe* szólt a legszebben: az emberi szellem legcsodálatosabb találmányának nevezte. A szakmát a fiatalok körében leginkább *A könyvelő* című 2016-os amerikai akciófilm népszerűsítette *Ben Affleckkel* a főszerepben, aki a filmben az alvilág embereinek könyvelését végzi, és 61 millió dolláros sikkasztásra bukkan.

A kettős könyvvitel szabályait írásban 528 évvel ezelőtt jelentette meg a fentebb már említett Luca Pacioli olasz matematikus, ferences szerzetes, aki a velencei kereskedők könyvvezetési módszerét foglalta rendszerbe. Azóta is így könyvel a világ minden gazdasága, és általa lett a számvitel a vezetés, az irányítás, az üzleti kommunikáció nélkülözhetetlen eszköze. Nem egy szükséges rossz vagy öncélú dolog, hanem az üzlet nyelve. Elvégzi a gazdálkodó szervezet működésének teljes körű, folyamatos, szervezett megfigyelését, mérését, értékelését, feljegyzését, a bizonylatok, dokumentációk feldolgozását, új, rendezett információk, pénzügyi kimutatások közzétételét és elemzését. Egy szép és logikus rendszer, amelyet minden pénzügy és számvitel alapszakos közgazdásznak meg kell ismernie, el kell sajátítania, hogy olyan versenyelőnyhöz jusson a piacon, amelynek révén azonnal meg tudja ítélni egy tranzakcióról, az milyen hatással van a gazdálkodó szervezet vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetére, mérlegére, eredménykimutatására, és mik annak cash flow- és adóvonzatai.

A hagyományos értelemben vett, tipikusan monoton és legidőigényesebb könyvelői feladatok (bizonylatok iktatása, bejövő, kimenő számlák, pénztár- és bankkivonatok kontírozása, rögzítése, analitikák egyeztetése a szintetikával, bérszámfejtői, munka- és járulékönyvek intézése) a technikai fejlődésnek köszönhetően háttérbe szorultak, és ezen lélekölő, elképzelhetetlenül nagy mennyiségű munkát átadták az automatizmusoknak, az ember helyett algoritmizált szoftverek, robotok és digitális technológia végzi el papírmintesen, pontosabban, gyorsabban, hatékonyabban és olcsóbban.

Ugyanakkor továbbra is szükség lesz jó számvitelesekre, akik a minőségibb, önálló döntést és átgondolást igénylő teendőket, olyan emberi intellektust igénylő feladatokat, összetettebb problémamegoldásokat végzik el, mint a számviteli politikák, szabályzatok elkészítése, aktualizálása, az értékelések, elhatárolások, átsorolások, önrevíziók lekönyvelése, jogszabályok értelmezése, befektetések, értékpapírok, származtatott és atipikus ügyletek elemzése, riportok, beszámolók, jelentések, kimutatások készítése. Már rég nem könyökvédős aktakucacokról, bürokratákról beszélünk, hanem elektronikus platformon kommunikáló adat-szolgáltató gazdasági informatikusokról, a gazdasági kihívásokat megértő sikertényezőkről, a bizalom bátyáiról van szó, akik pénzügyi támogató, tanácsadó, hozzáadott értéket növelő szolgáltatásokat nyújtanak, tisztában vannak a szabályozási környezet változásaival, átvilágítanak, monitoroznak, adót terveznek és optimalizálnak, keresik, figyelik a pályázati, támogatási és finanszírozási lehe-

tősegeket, pályázatot írnak, áttekintik és véleményezik az üzleti szerződéseket, coachcsal és networkinggel foglalkoznak.

Minden cégben kell lennie egy jó számvitelesnek, akiben a menedzsment és a tulajdonosok is száz százalékig megbíznak. Minél kisebb egy társaság, annál inkább az az elvárás, hogy a könyvelő mindenhez értsen, segítse a napi munkavégzést. Ugyanakkor egy nagyobb szervezet inkább alkalmaz adott területre szakosodott munkatársakat, szűkítve ezzel a könyvelő feladatkörét.

A nagy tanácsadó cégek nem attól sikeresek, mert ott egy-egy ember mindent tud, hanem mert csapatban dolgoznak, kommunikálnak egymással, kikérik egymás véleményét, saját tréningjeiken keresztül folyamatosan fejlesztik a munkatársak tudását, felkészültségét, önálló részlegeket hoznak létre különféle speciális feladatokra.

Sőt a könyvvizsgálókkal szemben is egyre nőnek az elvárások és az igények arra, hogy ne csak diagnoszták legyenek, és a múltbeli teljesítményekről adjanak kellő, észszerű bizonyosságot, hanem olyan dolgokra is hívják fel a figyelmet, amelyekről a cégnek még nincs tudomásuk: azonosítsák, mérjék fel a jövőben várható kockázatokat, és ítélik meg, hogy a vezetés mennyire ellenőrzi azokat.

Előremutatóbb, értékesebb együttműködést várnak el a befektetők a könyvvizsgálóktól. Végezzenek hosszú távú életképesség-elemzést, azonosítsák a jelentősebb jövőbeni üzleti és pénzügyi kockázatokat, tárják fel a működésbeli problémákat. A megbízók nemcsak a visszapillantóból látható tükrökre kíváncsiak (elvárási rés), hanem a szélvédőn keresztül kilátásokra is. Arra, hogy merre tart a cég, jó-e az irány. A könyvvizsgáló segítse az eligazodást a kockázatok, a lehetőségek, a szabályozás megváltozása, a verseny és a globalizáció útvesztőjében. Az új, drágább audittechnológiák kifejlesztése (RPA, MI) radikálisan átalakíthatja majd az audit jellegét, lebonyolítását, növelheti a hatékonyságot (valós idejű, minták helyett teljes sokaság), megváltoztathatja a működési folyamatot és a nyújtott szolgáltatást.

A komplex és összetett számviteli és könyvvizsgálati feladatok elvégzéséhez

- a) egyrészt általános közgazdasági műveltségre, matematikai-statisztikai módszertani megalapozásra, valamint a pénzügy és a számvitel elméletének és gyakorlatának elsajátítására van szükség, másrészt a számítástechnika készségszintű használatára, hogy az adatbázisokat kezelni, értelmezni és elemezni tudjuk;
- b) a szaktudás fejlesztése mellett előtérbe kell, hogy kerüljön a kompetencia kérdése is, ahol fő célként a kritikus és nyitott gondolkodásra nevelést, a problémafelismerést és -megoldást, a perspektivikus gondolkodást, az üzleti érzék kifejlesztését, a kreativitást, az innovátori szerep növelését, a jó minőségi munkavégzést, a fejlődni akarást, az értékteremtést, a döntésképeséget, a

rugalmasságot, a kommunikációt, az együttműködést, a bizalmat és a kölcsönös megértést a nevelés középpontjába kell helyezni;

- c) a képzés harmadik dimenziója olyan személyes készségek fejlesztése, amellyel fel lehet vértézni a hallgatókat a leendő munkahelyi kihívásokkal és elvárásokkal szemben, növelni lehet felelősségvállalási képességeiket, elkötelezettségüket, a szakma iránti elhivatottságukat és elégedettségüket.

3. VÁLTOZÁSOK A DIÁKSÁG MENTALITÁSÁBAN, A MUNKAERŐPIACON

„A »Z« generáció tagjai már azt szokták meg, hogy gyorsan kapnak információt, a többfunkciós gondolkodásmódot és a vizualitást részesítik előnyben. Az információk random elérését és a csoportos gondolkodást preferálják. A gyors eredményeket és a gyakori jutalmazást kedvelik, inkább játszanának, mint tanulnának.”²

Ez utóbbi megállapítás persze a korábbi generációkra is érvényes lenne, ha hagyták volna nekik a szüleik, a tanáraik és a kényszerítő életfeltételek.

Nézzük a generációk besorolását születési idejük szerint³:

1. Veteránok (1945 előtt) – Tradicionalisták/Csendes generáció
2. Baby Boomerek (1946–1964)
3. X generáció (1965–1979) – Digitális bevándorlók
4. Y generáció (1980–1994) – Millenium/YouTube/Én generáció
5. Z generáció (1995–2009) – FB/Kapcsolat/Digitális generáció
6. Alfa generáció (2010 után)

A kilencven-száz évvel ezelőtt született, „veterán” generációnak nemcsak a laptop és az internet nem adatott még meg, hanem sokuk számára a rendes, rendszeres vacsora sem. Ha valaki ki akart törni a falusi nélkülözésből, akkor például, ha rendszeren megtanulta a kettős könyvelést, már jó eséllyel megvolt a kenyere az egész életére, neki és a családjának is. A kérdés akkoriban az volt, hogy ha kitanulom a géplakatos szakmát, akkor jó eséllyel fel tudom-e nevelni a gyerekeimet ebből a tudásból. Mindaz a tudás, ami biztosította ezt, megbecsülésnek örvendett a múltban. Legyen szó nyomdászokról, mozdonyvezetőkről vagy könyvelőkről.

2 ARANYOSSY MÁRTA – KULCSÁR ESZTER (2020): Blended learning a gyakorlatban: a gazdasági szimulációs játék hatása az észlelt tanulásra. *Gazdaság és Pénzügy*, 7(2), 238–256. <https://www.bankszovetseg.hu/Public/gep/2020/junius/AranyosiKulcsar.pdf>.

3 FRÁNYÓ ZSÓFIA (2021): Z generáció – az oktatás új kihívásai. Konferencia, Budapesti Corvinus Egyetem.

Nemrégiben, az 1990-es években a pénzügyi szakmában az értékpapírokkal, tőzsdével kapcsolatos ismeretek jelentettek nagy vonzerőt a hallgatók számára. Nagyon motivált évfolyamok voltak. Ezek ma is hasznos ismeretek, de az új divat-témák többek közt a kriptopénzek, a big data, a zöld pénzügyek.

Ma már a legtöbb szakmában nincsenek „nyugdíjas állások”. Azóta beszélnek annyit az életpályamodellekről, amióta az életpályák egyre töredezettebbek. A diák tanul valamit, aztán valahogy felkerül a „világtérképre”, rendszeresen tudatja a világgal, hogy létezik és ügyes, talán felfigyelnek rá, és időről időre „új kihívásoknak próbál megfelelni”, változtatva kontinenseket, szakterületeket.

Nagyon nehéz ilyen körülmények között valamely ismeretanyagra úgy hivatkozni, hogy na, ez fog eltartani téged életed végéig. Ebből a szempontból viszont a legmeglepőbb: manapság egyre inkább azt várják el az oktatóktól, hogy „gyakorlatorientáltak” legyenek. Pedig nem véletlenül mondja *Mérő László*: „*Nincs gyakorlatibb dolog, mint egy jó elmélet. Új, váratlan helyzetekben csakis az segíthet.*”⁴

Nem véletlen, hogy fél évszázada még 10 félév matematika volt a leendő számvitelszakos tanároknak a stúdium: a kereskedelmi számtantól a 2 félév valószínűségszámításig ívelt a paletta. A cél az volt, hogy a hallgató tanuljon meg tanulni. („*A rest tanulás a restség tanulása*” – tartja a régi német mondás). És tanuljon meg gondolkodni, érvelni, bizonyítani. Mindkettőhöz remek eszköz lenne a jól tanított matematika. Ehelyett a tantárgy fénysebességgel tűnik el az üzleti iskolák curriculumából.

Más oldalról közelítve a problémát: miért van az, hogy ma nehezebb egy jó gimnáziumba bekerülni, mint valamelyik agyonreklámozott mesterszakra? A mesterszakos hallgatók nagyon nagy hányada már dolgozik (azaz lényegében „esti tagozatra” jár). Ez sok esetben eleve kizárja az elmélyült tanulmányokat.

Manapság nagy divat egyetemi rangsorokat felállítani. Hasznos lenne szisztematikusan mérni, hogy az egyes intézmények hallgatói közül hány százalékuk szerzi meg valamelyik nemzetközi szakmai vizsga oklevelét (pl. a CFA-papírt, a nemzetközi befektetéselemző diplomát (EFFAS, CIIA), az aktuárius diplomát (ACCA), etc.) Pedig ez objektív és igazán nemzetközi. Egységes szakmai mérce.

A jelenleg zajló strukturális átalakulással együtt a finanszírozási rendszer is megváltozott. Korábban a hagyományos állami egyetemeken esetében a „fejkvóta”-alapú finanszírozási rendszer nem feltétlenül tette érdekeltté az intézményeket abban, hogy olyan képzettséget biztosítson hallgatóinak, amelyet aztán valóban

---

4 MÉRŐ LÁSZLÓ (2019): *Az ész segédigéi – A tudás és a nemtudás pszichológiája*. Budapest: Tercium Kiadó.

kamatoztatni tudnak, mondhatni, a lehívható állami támogatás mennyisége inkább a minőségi oktatás korlátja volt.

A strukturális változásokkal együtt jár a teljesítményalapú finanszírozási rendszer, azaz az egyetemeket érdekeltté kell tenni a minőségi kritériumok elérésében. A finanszírozás több pilléren áll, de a támogatás feltétele a meghatározott indikátorok mentén nyújtott, valóban minőségi teljesítmény. Mindez lehetőség arra, hogy a magyar felsőoktatás versenyben maradjon.

A mit mellett tehát meg kell vizsgálnunk azt a kérdést is, **hogyan tanuljanak, illetve hogyan tanítsuk** a jövő bankárait és számviteleseit.

Az interneten felnőtt és digitális világképpel rendelkező Z és Alfa generáció türelmetlen, felületes, hamar „kiég”, és időpocséklásnak tekinti az elmélyülést, a részletek megismerését, az összefüggések feltárását.

Kevés energiaráfordítással a probléma nélküli, tiszta helyzeteket szeretik, gyors és egyszerű válaszokat várnak kérdéseikre. Bízunk a mesterséges intelligencia teljhatalmában, pedig az is csak sémák szerint működő munkák elvégzésére képes. Éppen ezért nagy kihívást jelent számukra vonzóvá tenni a pénzügyi–számviteli szakmát, hogy ne érezzék ódivatúnak, monotonnak, kiveszőfélben lévőnek, adatrögzítés-fókuszú „tranzakciós könyvelésnek”. Fel kell kelteni bennük az érdeklődést egy tanácsadás-központú szakértői feladatra, motiválni és lelkesíteni kell őket az olyan új területek kihívásai iránt, amelyekben fantáziát, önérvényesülési és karrierlehetőségeket láthatnak.

4. ÖSSZEFOGLALÁS HELYETT

Cikkünk fő kérdése az volt: mit is tanuljanak a jövő bankárai, számviteleseit, könyvvizsgálói ahhoz, hogy növeljék a szakma presztízsét, megőrizték diplomájuk magas ár/érték arányát, a kedvező elhelyezkedési esélyüket és a többi szakhoz képest jóval magasabb kezdő fizetést?

Egy ideális jövőkép az lenne, ha erősen matematizált menedzsmentet oktathatnánk nagyfokú tanszabadság mellett, hogy a hallgatóink szinte minden lényeges szellemi irányzattal találkozhasanak. Senkire ne kényszeríthessen rá senki semmit. Senkit se csapjunk be. Képzéseinkben ne uralkodjanak izmusok, tanárainkra ne lehessen azt mondani, hogy valamilyen „isták”.

Több nyugtalanító, nyitott kérdés vár még a jövőben válaszra:

- a) Meg tudjuk-e tartani a legkiválóbb hallgatóinkat a mesterszakjainkra, illetve rá tudjuk-e beszélni őket a doktori programjainkban való részvételre?
- b) A nemzetköziesedés jegyében mesterszakjainkon ne kizárólag angol nyelven történjen-e az oktatás? A járásnál is szükség van mindkét lábunkra. A magyar

jog, számvitel, adózás, pénzügyi és egyéb szabályozás magyar nyelvű ismerete nyilván elengedhetetlen. Nem beszélve arról, hogy „nyelvében él a nemzet”.

- c) Mennyire legyen a képzés elméleti, tudományos és mennyire gyakorlatorientált, duális? Az ötvözetek szoktak igen erősek lenni.
- d) Lesz-e elég utánpótlás kiváló, eltökélt oktatókból, akik élethivatásuknak tekintik a hallgatói tehetséggondozást, mentorálást, inspirálást, motiválást mind szakmai, mind személyes fejlődésükben, illetve akiknek még fontos a tankönyv- és feladatgyűjtemény-írás, az oktatási módszertanok fejlesztése, a tanítási eszközök hallgatói célokhoz igazítása?
- e) Kellő számban be tudunk-e vonni a felsőoktatásba néhány olyan mély, validált szakmai tudással és kiváló tapasztalattal rendelkező „nagyágyút”, akinek a szakmai sikere és erkölcsi feddhetlensége méltó példakép lehet az új nemzedék számára?

A demográfiai szorításban és a külföld által támasztott verseny mellett sokkal intenzívebb belföldi versenyre kell minden intézménynek felkészülnie. Ez a „globális” kép természetesen valóságos szűkített területünkön is: a felsőfokú pénzügyi oktatási területen is el kell döntenie minden intézménynek, hogy merre keresi a helyét, milyen stratégiát választ.